

כמה שהאדם מטהר ומקדש את עצמו לפני כל פעולה, כך יש לאותה פעולה השפעה וקיום נצחי יותר!!!

גם בקדושה ובטהרה, כמו שכתוב הספורני (בד"ה אלא פקודי), עה"פ אלה פקודי המשכן וגו' (שם לח, כא), וז"ל: "...ולזה לא נפסדו, כאמרם ז"ל (עירובין כא): 'שמא תאמר אבד סברם ובטל סכוין, תלמוד לומר עצי שטים עמדים (שמות כו, טו) שעומדים לעד ולעולמי עולמים'. וגם כן לא נפל דבר להם ביד האויבים, על הפך מה שקרה למקדש שלמה וכליו, כמבואר בחורבן בית ראשון על ידי נבוזראדן, שלא נזכר שם דבר מעניני משכן משה רבנו ע"ה", עכ"ל.

וממשיך שם (בד"ה משכן העדות), וז"ל: "סיפר מעלות זה המשכן שבשבילם היה ראוי להיות נצחי ושלא ליפול ביד אויבים, ראשונה, שהיה משכן העדות, שהיו בו לוחות העדות. ב', אשר פקד על פי משה. ג', שהיתה עבודת הלויים ביד איתמר, כי אמנם משמרת כל חלקי המשכן ביד איתמר היתה. ד', ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה, שהיו ראשי אומני מלאכת המשכן וכליו, מיוחסים וצדיקים שבדור, ובכך שרתה שכינה במעשי ידיהם ולא נפל ביד אויבים."

אבל מקדש שלמה, שהיו עובדי המלאכה בו מצור, אף על פי ששרתה בו שכינה נפסדו חלקיו, והוצרך לחזק את בדי הבית, ונפל בסוף הכל ביד אויבים. אבל בית שני שלא היה בו גם אחד מכל אלה התנאים לא שרתה בו שכינה ונפל ביד אויבים, כי אמנם בית שני לא היה משכן העדות, שלא היו בו לוחות העדות, ולא פוקד כי אם על פי כורש ולא היו שם בני לוי, כמו שהעיד עזרא באמרו וְאֵבְיָהָם בָּעָם וּבְכֹהֲנָיִם וּמְבַנְיָ לְוִי לֹא מְצָאתִי שָׁם (עזרא ה, טו), ומן המתעסקים בבנינו היו צידונים וצורים, כמבואר בספר עזרא, עכ"ל.

והנה, כדי להבין היטב את ההבדל שבין המשכן לבתי המקדשות, נרחיב מעט בהבדל שבין המשכן והבתי מקדשות, כדי שנוכל ללמוד מזה יסוד גדול וחשוב בכוח פעולתו של האדם.

כבר העתקנו למעלה את דברי הגמ' (יומא עב). שדרשו רז"ל עה"פ וְעִשְׂתִּי אֶת הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲצֵי שִׁטִּים עֲמָדִים (לעיל כו, טו) "שמא תאמר אבד סברם ובטל סכוין (ופירש"י שם וז"ל "שמא תאמר משנגזו אבד סברן" שלא ישובו עוד, ובטל סכוין מה שאני סוכין וצופין להן), ת"ל עֲמָדִים, שעומדים לעד ולעולמי עולמים".

וכן נשנו הדברים בגמ' סוטה (ט). "דרש רבי חנינה בר פפא מאי דכתיב רָנְנוּ צְדִיקִים בַּה' לִישְׂרָיִם נְאוּהָ תְהִלָּה (תהלים לג, א) אל תקרי נאוה תהלה אלא נוא תהלה (ופירש"י, "על עסקי נוא בתים שבנו יהללוהו") זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם (ופירש"י, "להיות נהנים מהם") דוד דכתיב (איכה ב-ט) טָבְעוּ בְּאֶרֶץ שְׁעָרֶיהָ (איכה ב, ט), משה דאמר מר משנבנה מקדש ראשון נגנו אהל מועד קרשיו ובריחיו ועמודיו ואדניו וכו', עכ"ל הגמ'.

ומה שאמרו "ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם", הכוונה היא רק על דלתות ביהמ"ק, כמו שהמדרש מביא את הפסוק של טָבְעוּ בְּאֶרֶץ שְׁעָרֶיהָ (איכה ב, ט), וכן אי' במדרש איכה רבה (פ' טו) דקאי על שערי בית המקדש, ועי' להלן].

ולעומת זה כידוע שבעוונתה"ר בתי המקדש שלטו בהם ידי הטומאה

« מדוע מונה התורה הק' את ייחוסה של בצלאל עד חור?? »

כתוב בפרשה ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה. וְאֵתוּ אֶהְיָאֵב בֶּן אַחִיסָמֶךְ וְגו' (שמות לח, כב-כג). התורה הולכת ומונה את ייחוסו של בצלאל עד אבי אביו בן אורי בן חור, וכן בכל מקום שהוזכר שמו של בצלאל בתורה, נכתב כל ייחוסו עד אבי אביו.

ויש להבין, מדוע הוצרכה התורה לפרט את ייחוסו של בצלאל עד זקנו חור, ובמיוחד שבאותם פסוקים עצמם מזכירה התורה את אהליאב, ולא ייחוסוהו אלא עד אביו בלבד אהליאב בן אחיסמך.

חז"ל הק' (שמור מה, ב) עמדו על קושיא זו בפרשת ויקהל, על הפסוק וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצַלָּאֵל בֶּן אֹרִי בֶן חוֹר (שמות לה, ל), וכתבו בזה"ל: "מה ראה להזכיר כאן חור. אלא בשעה שביקשו ישראל לעבוד עבודת כוכבים, נתן נפשו על הקב"ה ולא הניחן, עמדו והרגוהו. אמר לו הקב"ה, חייך שאני פורע לך".

"משל למלך, שמרדו עליו לגיונותיו, עמד שר הצבא שלו ונלחם עמהם, אמר להם, על המלך אתם מורדים, עמדו והרגו אותו. אמר המלך, אילו ממון נתן לי, לא הייתי צריך לפרוע לו, על אחת כמה וכמה שנפשו נתן עלי. מה אני עושה לו, אלא כל בנים שיצאו ממנו אני מעמידם דְּכָסִים וְאֶפְרָכִים."

"כך בשעה שעשו ישראל העגל, עמד חור ונתן נפשו על הקב"ה. אמר לו, חייך, כל בנים היוצאים ממך אני מגדלם שם טוב בעולם, שנאמר רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצַלָּאֵל (שם), עכ"ל המדרש.

וביאר בזה הגר"א לופיאן זצ"ל (בספרו לב אליהו מאמר השפעת הקדושה בנדיבות הלב), ששכר זה שקיבל חור הוא בדרך של מידה כנגד מידה, חור פעל במסירות נפש כדי למנוע את עשיית העגל, ונכדו בצלאל עסק במסירות נפש בעשיית המשכן וכליו שהם כפרה על חטא העגל. ומטעם זה נקראת על שמו, וכפי שכתוב רש"י על הפסוק וַיַּעַשׂ בְּצַלָּאֵל (לו, א), "לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים, נקראת על שמו".

מעתה נבין, שכאשר ייחסה התורה את בצלאל עד חור, לא היתה כוונתה להביא את שושלת ייחוסו בעלמא, אלא להודיע שבצלאל ממשיך זכות של מסירות נפש שעברה מדור לדור, מחור שנתן נפשו עד בצלאל שנתן נפשו.

ובמשך חכמה (שם לה, ל) ביאר, שענין זה נרמז גם בהמשך ייחוסו של חור המוזכר המוזכר בפסוק למטה יהודה, כמובא בתוספתא (ברכות פ"ד ה"ז), "מפני מה זכה יהודה למלכות, מפני שקידש שמו של הקב"ה, שכשעלו שבטים ועמדו על הים, זה אומר אני יורד וזה אומר אני יורד, קפץ שבטו של יהודה וירד בתחילה וקדש שמו של הקב"ה". לכך הוסיפה התורה וייחסה את בצלאל וחור לשבט יהודה, להודיע ששורש הנהגתם היא למעלה בקודש, משבטו של יהודה שמסר את עצמו לקדש שם שמים.

« מה טמון בעצי המשכן שעומדים לעולמי עולמים! »

אמנם מעלה זו של משכן העדות, שהוא נעשה במסירות נפש, נעשה

ונחרבו, ולא זכינו שיעמדו לעולמי עד, וכאן בא הספורני ומסביר לנו, מהו סיבת ההבדל שבין המשכן לבין בתי המקדשות.

בעניין זה נחמד להביא את פי' המהרש"א הנפלא לדברי הגמ' התמוה לכא' בענין לימד ר' חייא את תלמידיו את התורה הק'.

דהנה, מסופר בגמ' (בב"מ פה:) בזה"ל: "אמר ליה רבי חייא לרבי חנינא: בהדי דידי קא מינציית דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל. מאי עבידנא (-מה עשיתי), אזלינא ושדינא כיתנא (-הלכתי וזרעתי פשתן), וגדינא נישבי (-וקלעתי ממנו רשתות), וציינא טבי (-ציידיתי בהם צבאים) ומאכילנא בשרייהו ליתמי (-ונתתי את בשרם לאכול ליתומים עניים), ואריכנא מגילתא (- ומעורם אני מתקין מגילות, כלומר קלפים כדי לכתוב עליו את התורה הק'), וכתבנא חמשה חומשי (-וכתבתי עליה את החמשה חומשי תורה), וסליקנא למתא (- הלכתי לעיר שאין בה מלמדי תינוקות) ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי (-ואני מלמד לחמשה ילדים חמשה חמשים), ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי (-ואני מלמד לששה ילדים שישה סדרי משנה), ואמרנא להו, עד דהדרנא ואתינא - אקרו אהדי ואתנו אהדי (-ואומר אני להם, עד שאחזור לתלמדו כל אחד את חבירו את תלמודו), ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל (-וכך גרמתי שלא תשתכח תורה מישראל). היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא", עכ"ל הגמ'.

והנה דברי הגמ' מופלאים מאד, שהאם כל כך נשתכחה כבר התורה מישראל שרבי חייא לא מצא לקנות חומשים ומשניות שכתבו סופרים מקודם. ואף אם נניח שרבי חייא רצה לכתוב התורה בקדושה ובכונה טהורה, הלא בוודאי היה יכול לקנות קלף מוכן, ולכתוב עליו דברי תורה בקדושה וטהרה, מדוע היה צריך לזרוע פשתן ולקלוע רשתות וכו', הלא בזמן שבזבזו על כך מזמנו היקר, היה רבי חייא יכול לנצל את זמנו ללמוד תורה לעצמו או ללמד לעוד כמה ילדים.

וכן מצינו בחז"ל, במדרש תנחומא (תרומה ט. ומעתיקו רש"י הק' בשמות כו, טו) כתבו, על הפסוק 'וְעָשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים (שמות כו, טו), מאותן העומדין ומיוחדין לכך, יעקב אבינו נטע ארזים במצרים, וכשמת, צוה לבניו להעלותם עמהם כשיצאו ממצרים, ואמר להם שעתיד הקב"ה לצוות אותן לעשות משכן במדבר מעצי שטים, ראו שיהיו מזומנים".

ולכא' צ"ב גם שם, לאיזה צורך הטריח את עצמו יעקב אבינו לנטוע בעצמו עצים, ולצוות לבניו שיסחבו אותו כל הדרך הארוכה בצאתם ממצרים את שיבנו את המשכן, וכי לא היו מספיק עצים במדבריות והיערות שמסביבן, כדי לקחת משם עצים להמשכן.

ומבאר המהרש"א רעיון נפלא ומחייב מאין כמותו. שבכדי לפעול שלא תשתכח תורה מישראל, הוצרך שהחל מתחילת כל עבודת הכנת הספרים תהיה בצורה נקיה ומזוככת לשם שמים בלי כוונה אחרת כלל, ולכן טרח ר' חייא בטירחו יתירה לצוד צבאים בעצמו, ולא קנה בהמה בשוק, שאם היה רוכש מן השוק היה גם המוכר שותף בכך, ובמחשבתו לשם ריוח כספו היה מטיל פגם בטוהר המעשה.

ומהאי טעמא הוצרך לזרוע פשתן בעצמו, וממנו לגדול רשתות וכו', בכדי שבכל שלב ושלב יהיה הכל לשם שמים בלבד, ובכך זכה להעמיד תלמידים הלומדים ומלמדים, שזו מעלה גדולה מאד בתורה, ובכך פעל שלא תשתכח תורה מישראל.

ועל כך הסיק רבי ואמר 'כמה גדולים מעשי חייא', טהרתו וצירופו של רבי חייא גרם שלא תשתכח התורה מעם ישראל.

והנה הגר"א הק' (ליקוטים בריש ביאורו לתיקוני הזוהר) כותב דבר נורא, בהסבירו את מה שמופיע בזה"ק הרבה פעמים, שרשב"י ותלמידיו

הקפידו כשהיו עוסקים בסתרי תורה לצאת לשדה ללמוד, וכותב שזוה מחמת שמקום שצריך לשרות בו קדושה, צריך להיעשות בהכנה מתאימה של קדושה, וככל שהקדושה שצריך לשרות בו הוא בדרגה גבוה יותר, צריך המקום להיבנות ולהיווצר בקדושה גדולה יותר, ולכן - מסיק בדבר מבהיל - שבית המדרש שנבנה על ידי מעשי ידי אדם, אין אנו יכולים לדעת באיזה קדושה זה נבנה, וקרוב לודאי שלא נעשה בקדושה המתאימה לצורך גילוי רזי וסודות התורה, ולכן העדיפו לצאת ללמוד בשדה, שמעשי ידיו כוננהו כביכול, בלי שום עירוב של פעילות של בני אדם.

ועפ"ז אמר על כך הגאון מווילנא זצ"ל דבר נורא, שאם היו בונים בית כנסת כראוי מתחילתו, היינו שאף הקרדום לחטוב בו קורות היה נעשה בכוונה לשם שמים, לא היו מתפללים בו במחשבה זרה (אורות הגר"א עמוד שג).

ולפי"ז מובן מאד למה היה יעקב אבינו טורח עצמו לנטוע עצי שטים לבנות בהם המשכן ולא הסתמך לקנות עצים מוכנים, מפני שהיה רוצה שכל המשכן מתחלת יצירתו עזיו וכל מרכיביו, יהיו בתכלית הקדושה והטהרה, כדי שיהא המקום מתאים להשראת השכינה באופן הגלוי והקדוש ביותר.

ועפ"ז, מובן ההבדל הגדול שהיה בין המשכן לבתי המקדשות, שהמשכן וכליו לעולם לא נחרבו ולא שלטו בו יד זרים, לעומת בתי המקדש, שבעוונתה"ר כן יכלו שונאי ישראל לשלוט בהם, והסיבה נעוצה ביסוד הנ"ל, שבבני המשכן וכליו היו - כידוע - בצלאל ואהליאב וכל חכם לב, שהיו כולם צדיקים קדושים וטהורים, ומה גם שכל התרומות להמשכן באו מתוך בני ישראל הקדושים, עם שאיפה גדולה ומטרה אחת מרוממת, לעשות מקום מקדש לשכינה הקדושה, והיינו דאהני ליה שנתלוו לכל פעולה ופעולה רק כוונות קדושות וטהורות, וכל יצירתם מתחילתם ועד סופם נעשו לגמרי לשם שמים, ולכן לא יכלו לשלוט בהם ידי זרים וליחרב, בשום פנים ואופן.

משא"כ בתי המקדש נבנו גם ע"י מלכי אומות העולם, שהשתתפו ועזרו בכמה מישורים לבנותו, כמו שמבואר בארוכה בספר מלכים, שמלך צור שלח את עצי הארזים והברושים, והתעסקו בהם עבדיו של מלך צור, וכן בני חירם והגבלים הכינו עצים ואבנים, לכן היה חסר בהם זכות הקדושה, ולכן יכלו שונאי ישראל לשלוט בהם.

[אף שבודאי כי ביהמ"ק הראשון והשני נחרבו כל אחד בשביל סיבות העוונות של אותן הדורות כמבואר בגמ' ובמדרשים, מכל מקום אילו היה נבנה בקדושה ובטהרה, היו נענשים בני ישראל בדרך אחרת, אך ביהמ"ק עצמו לא היה יכול ליחרב.

ובאמת זה היה מצד אחד טובה גדולה ועצומה לכלל ישראל, והקב"ה בכוונה תחלה סיבב שלא ייבנו בקדושה שלימה לגמרי כמו המשכן, וכן לא הרשה הקב"ה לדוד המלך שהוא בעצמו יבנהו, וכמו שנתבאר להדיא ב**ילקוט שמעוני** (שמואל ב, קמה) וז"ל: "האתה תבנה לי בית, וכתוב לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת (דברי הימים א' כב, ח), כיון ששמע דוד כך נתיירא, אמר הרי נפסלתי מלבנות בית המקדש, א"ר יהודה בר' אלעאי, אמר לו הקב"ה דוד אל תירא, חייך כי הם לפני כצבי וכאיל, וכו', אמר לו ואם כן למה איני בונה אותו, אמר לו הקב"ה שאם אתה בונה אותו הוא קיים ואינו חרב, אמרו לו והרי יפה, א"ל הקב"ה גלוי וצפוי לפני שהם עתידים לחטוא ואני מפיג חמתו בו ומחריבו, והם ניצולין. עכ"ל המדרש.]

"...שהמשכן וכליו לעולם לא נחרבו ולא שלטו בו יד זרים, לעומת בתי המקדש, שבעוונתה"ר כן יכלו שונאי ישראל לשלוט בהם, והסיבה נעוצה ביסוד הנ"ל, שבבני המשכן וכליו היו - כידוע - בצלאל ואהליאב וכל חכם לב, שהיו כולם צדיקים קדושים וטהורים..."